

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Liberia – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019

I. SAMMANFATTNING

Liberia är ett av världens tio fattigaste länder. Drygt 50 procent av befolkningen lever under den nationella fattigdomsgränsen. Betydande brister finns i fråga om respekten för de mänskliga rättigheterna inom många områden. Det är svårt att få en fullständig bild av situationen då det saknas aktuell statistik på många områden. En nationell folkräkning skulle ha utförts men har skjutits upp till 2021.

Konsekvenserna av Liberias inbördeskrig, som utkämpades mellan 1989 och 2003, samt ebolaepidemin 2014 är påtagliga. Detta gäller både fysiska realiteter, såsom infrastruktur och omfattande och multidimensionell fattigdom, som för samhället grundläggande frågor såsom tilliten mellan medborgare och stat.

Korruptionen är ännu en stor utmaning som tillsammans med den dåliga ekonomin bidrar till befolkningens missnöje. Detta visar sig genom återkommande protester och strejker. Den känsla av nytändning som infann sig 2018 genom en ny president och regering efter valet 2017 har avtagit eftersom många inte upplever någon konkret förändring. Obetalda löner och annan resursbrist inom den offentliga sektorn påverkar institutioner som sjukvård och polis negativt.

Straffrihet, framför allt för brott begångna under Liberias inbördeskrig, är ett betydande problem. Kända krigsherrar har inte ställt till svars och flera av dem innehar idag offentliga ämbeten. Tio år efter att slutrapporten från

sannings- och försoningskommissionen presenterades har inga konkreta åtgärder vidtagits för att genomföra rapportens rekommendationer. Frågan om inrättandet av en krigsbrottsdomstol har åter aktualiserats i den offentliga debatten.

Rättsväsendet har låg kapacitet och saknar ofta tillräckliga resurser, särskilt på landsbygden. Det är vanligt att personer som misstänks för brott får vänta länge i häkten, i avvaktan på att få sin sak prövad. Fängelserna har ingen rehabiliterande funktion och förhållandena är undermåliga.

Liberia har stora utmaningar vad gäller ekonomiska och sociala rättigheter, inte minst på utbildnings- och hälsoområdet. Fattigdomen är utbredd. Undernäringen, framför allt vad gäller barn yngre än fem år, minskar inte trots att freden nu varat i mer än 15 år. Våldtäkt är det näst mest rapporterade våldsbrottet, ofta även med barn som offer. Många mål som handlar om sexuellt och könsrelaterat våld läggs ned, bland annat på grund av bristande kapacitet hos polis och åklagare. Endast fyra procent av alla rapporterade sexualbrott leder till fällande domar. Detta bidrar till en samlad bild av att det råder utbredd straffrihet för denna typ av brott. Kvinnlig könsstympning är inte uttryckligen förbjudet i lag och ett stort problem; det uppskattas att cirka hälften av alla flickor och kvinnor utsatts.

Hbtq-personer diskrimineras på många plan. På grund av stigmatisering rapporteras sådana brott i låg utsträckning. Sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter är generellt ännu tabubelagt men framsteg inom detta området görs.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

FN:s fredsbevarande styrka UNMIL överlämnade det reella ansvaret för säkerhetssektorn till liberianska myndigheter i juli 2016. I mars 2018 avslutades UNMIL:s 15 år långa mandat. Det finns positiva tecken på att Liberia har byggt upp en egen kapacitet att hantera utmaningar; myndigheterna har bland annat hanterat demonstrationer i Monrovia och fyllnadsval på flera ställen i landet.

Liberia är i hög grad centraliserat och urbaniserat; omkring 1,5 av landets ca 4,5 miljoner invånare bor i huvudstaden. Centraliseringen gäller alla verksamheter, även säkerhetssektorn och rättsväsendet. Uppskattningsvis 70 procent av landets poliser arbetar i Monrovia. UNMIL drev ett omfattande program för att stärka rättsstaten och detta har fortsatt i FN:s utvecklingsprogram (UNDP) regi. Närvaron av offentliga institutioner utanför Monrovia begränsades ytterligare när UNMIL lämnade landet.

Det juridiska systemet bygger på amerikansk och brittisk rättstradition. Det formella rättssystemet anses dock vara ineffektivt och korrupt. Många liberianer har högre förtroende för det informella rättssystemet, som är mer tillgängligt och mindre kostsamt. Informella domstolar har också en lagstadgad plats i rättssystemet. Det informella rättssystemet har dock varken kapacitet eller jurisdiktion över de allvarligare våldsbrotten och här behöver det formella rättssystemet få en mer etablerad plats även på landsbygden. Allas likhet inför lagen garanteras ej fullt ut och det finns utmaningar vad gäller samverkan mellan de formella och de informella rättssystemen.

I Liberia saknas ett oberoende organ som kan granska kompetensen, integriteten och kvalifikationerna för potentiella domare. Enligt konstitutionen nominerar presidenten domare som sedan måste godkännas av senaten. För att avsätta en domare krävs en rättegång resulterande i en fällande dom.

Landet rankas på plats 120 av 180 på *Transparency Internationals* index över upplevd korruption och på plats 97 av 113 på *World Justice Projects* rättsstatsindex.

Rättssäkerhet

Rättsväsendet har en låg kapacitet och omfattande resursbrist leder till inskränkningar av de mänskliga rättigheterna, inklusive rättssäkerheten och frågan om tillgång till rättvisa. Situationen i landets fängelser är mycket bristfällig. Landets anstalter är kraftigt överbelagda och saknar i många fall grundläggande infrastruktur. Tillgången till både vård och medicin kan vara sporadisk, särskilt i fängelser belägna på landsbygden. Matransonerna är inte alltid tillräckliga och en del intagna måste komplettera genom att köpa mat, få mat från närstående eller odla egen

mat när möjligheter till detta finns. En anledning till överbeläggningen är den stora andel personer som är frihetsberövade i väntan på rättegång.

En förutsättning för en fungerande rättsstat och rättvisa rättegångar är rättsligt oberoende, både på individuell och institutionell nivå, samt tillräckliga resurser för rättsväsendet. Enligt Liberias oberoende kommission för mänskliga rättigheter (INCHR) har cirka 65 procent av landets frihetsberövade ännu inte – i strid med gällande tidsfrister – givits möjlighet till rättegång. Det finns flera bidragande anledningar till detta: otillräckliga resurser, brist på personal och rättssalar, korruption, ineffektivitet med mera. Dessa utdragna processer begränsar de häktades rätt till en snabb rättegång och inverkar på oskuldspresumtionen, det vill säga rätten att behandlas som oskyldig till dess motsatsen bevisats.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Liberia har inte utrett skuldfrågorna efter inbördeskriget och straffriheten för brott begångna under denna period är omfattande. Den tidigare presidenten Charles Taylor sitter i brittiskt fängelse efter en dom i den internationella brottmålsdomstolen för brott han begått i Sierra Leone. Taylor har dock inte lagförts för de minst lika omfattande brott han gjort sig skyldig till i Liberia. Inte heller före detta krigsherrar har lagförts och innehar i många fall ännu framskjutna positioner i samhället. Mest synlig är senator Prince Johnson, som gjort sig skyldig till omfattande och väl dokumenterade brott.

I samband med fredsavtalet i Accra 2003 etablerades en sannings- och försoningskommission (*The Truth and Reconciliation Commission of Liberia*, TRC) som presenterade sin rapport 2009. Ett stort antal personer angavs som ansvariga, många av dem på höga positioner. Inga konkreta tillämpningar av rapportens rekommendationer har skett men det efterfrågas på nytt av allmänheten.

Frågan om en krigsförbrytartribunal har aktualiserats av *Civil Society Platform for Human Rights* i samarbete med organisationen *Civitas Maximus*. President Weah har tidigare visat ovilja att etablera en krigsförbrytartribunal men frågan diskuteras flitigt i det offentliga rummet och civilsamhället kräver en sådan etablering.

Strafffrihet är fortsatt ett problem, både i det informella rättssystemet – där en slags traditionell medling i vissa fall ersätter en straffprocess – men också i det formella rättssystemet, i det senare fallet på grund av otillgänglighet och korruption.

Regeringen har gjort vissa, om än begränsade, ansträngningar att åtala ämbetsmän som misstänks ha begått brott, men korruption inom hela statsapparaten undergräver dessa försök. Vad det gäller sexuellt och könsbaserat våld har antalet rapporterade fall ökat, vilket sannolikt beror på ökad folklig medvetenhet om problemet – och ökande möjligheter att anmäla brott – snarare än ökad frekvens. Mörkertalet är dock stort.

Diskrepansen mellan antalet rapporterade brott och antalet åtal är markant. Bristande kapacitet hos polisen och domstolsväsendet leder till en mycket långsam lagföringsprocess. Åtalade sitter länge frihetsberövade i väntan på dom vilket också leder till överbeläggning i landets fängelser. Landets största fängelse är byggt för 374 intagna men i december 2018 hölls 1180 personer fängslade. Av dessa var 76 procent frihetsberövade i väntan på dom.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Det politiska systemet är inspirerat av den amerikanska konstitutionen: makten fördelas på en dömande makt, en lagstiftande makt (senat och representanthus) samt en verkställande makt (presidenten och regeringen). I praktiken är dock makten till stor del koncentrerad till presidentämbetet.

Presidentval och val till representanthuset (73 ledamöter) hålls vart sjätte år. Däremellan väljs hälften av senaten (30 ledamöter) vart tredje år och den andra hälften vart sjätte år. Det senaste valet hölls 2017 när George Weah valdes till ny president. Han tillträdde i januari 2018. 26 partier var registrerade till valet 2017. Det var det tredje valet (2005, 2011, 2017) och den första fredliga maktöverlämningen sedan fredsavtalet 2003. Under de två tidigare valen rapporterades det om våld och valfusk, men i samband med valet 2017 rapporterades endast några få våldsincidenter och inga dödsfall. Enligt den amerikanska organisationen National Democratic

Institute (NDI) observerades en ökning i valrelaterat våld i hemmen och flera kvinnliga kandidater upplevde hot inte minst via sociala medier.

I tidskriften *the Economists* demokratiindex 2018 klassificeras Liberia som en hybridregim. Under subkategorin *functioning of the state* (statens funktion), fick Liberia ett lågt resultat på (2,67). En positiv utveckling noterades avseende valprocesser och pluralism där Liberia fick ett jämförelsevis högt resultat: (7,42).

Den folkliga tilliten är hög till lokala ledare i rurala områden. Däremot finns det stora brister i kommunikationen mellan lokala samhällen och nationella ledare. Delar av Liberia blir helt isolerade under regnperioden, då vägnätet inte är fullt utbyggt och i många fall illa underhållet. Samhällsinstitutionerna är koncentrerade till Monrovia och presidentens utnämningssmakt är mycket omfattande även vad gäller tillsättningar på lokal nivå.

En decentraliseringsreform initierades 2012 och har på senare tid intensifierats. I september 2018 antogs officiellt en ny lag: *Local Government Act* (LGA). Lagen ger den rättsliga grunden för fortsatta reformer och ytterligare decentralisering inom vissa politiska och administrativa områden.

Inom ramen för decentraliseringsprocessen har sedan tidigare femton så kallade länstjänstcentraler (*County Service Centers*) etablerats, till vilka viktiga offentliga tjänster delegerats såsom vigselbevis, födelsebevis, affärstillstånd, körkort och andra tillstånd och tjänster som är efterfrågade i länen. Kvinnors politiska deltagande är lågt. Vallagen rekommenderar partierna att sträva efter 30 procents kvinnlig representation. Denna icke-bindande skrivning samt valsystemets utformning (majoritetsval i enmansvalkretsar) ger ringa effekt; 16,5 procent av kandidaterna till representanthuset var kvinnor. Efter valet 2017 var två av trettio senatorer kvinnor, samt nio (12 procent) av 73 ledamöter i representanthuset. Efter ett dödsfall 2019 finns idag endast en kvinnlig senator. Kvinnor utgjorde 49 procent av de registrerade väljarna 2017. Endast två av nitton statsråd med egna portföljer är kvinnor (10,5 procent), på biträdande och assisterande ministernivå är siffran 25 procent. Dessa ojämlika siffror bidrar till en maktobalans som reflekterar

den mer generella ojämställdheten i landet. President Weah har dock utropat sig till *Feminist-in-Chief* (ungefär feministisk befälhavare) och hans engagemang ökar i frågan om jämställdhet, dock mer retoriskt än praktiskt än så länge

Det civila samhällets utrymme

Liberias civilsamhälle är aktivt och mångfacetterat. Över 1500 organisationer verkar under paraplyorganisationen *National Civil Society Council of Liberia* (NCSCCL) och otaliga informella organisationer är verksamma i landet. Många av dessa organisationer är små och arbetar med att leverera tjänster på lokal nivå; samtidigt finns det också stora civilsamhällesorganisationer, som jobbar med frågor som demokratisk samhällsstyrning och ansvarsutkrävande. Flera av organisationerna arbetar med sakfrågor såsom anti-korruption, transparens och integritet.

Det civila samhället arbetar i en relativt gynnsam miljö och respekteras av statsmakter. Det juridiska ramverket delar in organisationerna i två kategorier; *mutual benefit organizations* och *public benefit organizations*. Den första syftar till organisationer vars syfte är att hjälpa sina medlemmar, medan den andra innebär organisationer som syftar till att hjälpa specifikt identifierade grupper eller befolkningen i allmänhet. Dock är det juridiska ramverket för civilsamhället fragmenterat och olika lagar hanteras av olika myndigheter. Bland annat måste en organisation registrera sin verksamhet varje år vid två instanser vilket är en mycket tidskrävande process.

Det finns många aktiva organisationer och de kan i regel verka fritt, även de som fokuserar på de mänskliga rättigheterna. Organisationer som är inriktade på hbtq-personers rättigheter tenderar att vara mer försiktiga.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr och omänsklig behandling är förbjudet i den liberianska konstitutionen. Ändå finns det trovärdiga rapporter om misshandel och trakasserier av personer som blivit omhändertagna av polisen samt av personer som sökt skydd hos polisen. Dessa fall leder generellt inte till

åtal. Media har rapporterat om kvinnor ute på landsbygden som utsatts för tortyr efter anklagelser om häxeri.

Det förekommer människohandel för sexuella ändamål. Liberia riskerar att nedgraderas av amerikanska myndigheter – enligt amerikanska UD:s rapport *Trafficking in Persons* – på grund av förekomsten av människohandel och avsaknad av nödvändiga reformer. Det finns en tradition av att föräldrar i rurala områden skickar iväg sina barn till städerna efter löften om utbildning och försörjning i utbyte av arbete, vilket leder till en stor mängd fall av trafficking.

Dödsstraff

2005 undertecknade Liberia tilläggsprotokollet om dödstraffets avskaffande och slutade tillämpa dödstraff som påföljd. Straffet återinfördes senare som påföljd 2008 med hänvisning till den höga brottsligheten. Minderåriga kan inte dömas till döden och straffet kan endast verkställas om det är sanktionerat av presidenten. Inga avrättningar har skett sedan år 2000.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det finns rapporter om ett flertal incidenter som misstänks vara godtyckliga avrättningar, även godtyckliga frihetsberövanden och misshandel är relativt vanligt. Rörelsefriheten är fastslaget i lag, men trots det finns problem med olagliga kontrollstationer vid vägar och utpressning mot resenärer. Civilsamhällesorganisationen *Freedom House*, menar dock att läget har förbättrats.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten är grundlagsfäst. Pressen är ofta regeringskritisk. Landets täck av *Liberia Broadcasting Corporation* (LBC), inklusive regionala radiostationer samt av *Radio Ecowas*. Debatten på sociala medier, där Facebook dominerar, är livlig och delvis aggressiv, inklusive från regeringsföreträdare. President Weah suspenderade biträdande informationsminister Fahngohn i maj 2019 för påstådd uppvigling via sociala medier.

Under 2018 initierades avskaffandet av en lag gällande ärekränkning i media, något som tidigare använts för att förtrycka journalister. I februari 2019 antogs den nya pressfrihetslagen *Kamara A. Kamara Act of Press Freedom*. Ett antal regeringskritiska radiostationer har utsatts för skadegörelse och brand, sannolikt av politiska skäl, men dessa brott har inte sanktionerats av regeringen. Istället har radiostationer under 2019 blivit nedstängda av polisen och utrustning har beslagtagits på oklara grunder. *Reportrar utan gränser* har rapporterat om en mängd både verbala och fysiska attacker mot journalister.

I april 2018 skrev Liberias pressförbund ett öppet brev till FN:s generalsekreterare och uttryckte oro för det snabbt minskande utrymmet för fri media. Under 2018 greps även hela personalen från nyhetstidningen *Frontpage Africa* och utgivaren Rodney Sieh hotades med fängelse efter att ifrågasatt statliga utgifter. Chefredaktören för tidningen *Hotpepper* dödshotades och gick under jorden efter att ha rapporterat i augusti 2018 om försvinnandet av nytryckta sedlar.

Det finns inga rapporter om särskilda restriktioner eller att regeringen illegalt övervakar elektronisk kommunikation. Dock stängdes internet ned på instruktion av regeringen under större delen av dagen den 7 juni 2019, då en större förutannonserad demonstration genomfördes i Monrovia. I *Reportrar utan gränser*s pressfrihetsindex 2019 rankas Liberia på plats 93 av 180 rankade länder.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfrihet är garanterade i konstitutionen, något som generellt sett efterlevs av myndigheterna. Demonstrationer är tillåtna men kräver tillstånd och det finns uppgifter om att ansökningar har avslagits på godtyckliga grunder. I oktober 2018 kritiserade president Weah demonstranter som demonstrerade mot korruptionen i landet. Den 7 juni 2019 hölls en utannonserad demonstration i protest mot korruptionen i landet och den svåra ekonomin under slogan *Save the State*. Runt 6000 deltog vid protesten som gick fredligt till, vilket presidenten och det internationella samfundet genom FN efteråt berömde.

Enligt *Freedom House* kan fackförbund bildas och mobiliseras fritt. De är ofta välorganiserade. Arbetstagarnas rättigheter att strejka kollektivt

erkänns, men lagen skyddar däremot inte anställda från arbetsgivares vedergällningsåtgärder. Arbetskonflikter kan bli våldsamma, särskilt vid gruvor och gummiplantager.

Enligt INCHR förekommer offentligt sanktionerade begränsningar av demonstrationsfriheten, exempelvis när ett lokalt fackförbund, *Patriotic Entrepreneurs of Liberia* (PATEL), öppet kritiserades och hotades av regeringen på grund av en planerad protest.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfrihet skyddas av konstitutionen och landet har ingen officiell religion. Religionen är dock mycket närvarande i människors liv och många besöker regelbundet kyrkan respektive moskén. Ungefär 86 procent av befolkningen är kristen. Den muslimska minoriteten utsätts ibland för diskriminering. År 2015 diskuterades en ändring i konstitutionen för att etablera kristendom som officiell religion, vilket skapade spänningar. Förslaget stoppades av den dåvarande presidenten. President Weah har deltagit i gudstjänster i såväl kyrkor som i moskéer för att stärka religiös tolerans.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Det råder stor arbetslöshet i Liberia. Av de som arbetar är ca 70 procent verksamma i den informella sektorn: hantverk, jordbruk, gatuförsäljning, hushållsarbete med mera. Enligt Internationella arbetsorganisationen (ILO) arbetar en stor majoritet av landets kvinnor i den informella sektorn. Den formella ekonomin har ett arbetskraftsdeltagande på 58 procent, med en marginellt högre andel män (2018). På landsbygden står kvinnorna för större delen av jordbruket samt handelsverksamheten men tillhör ändå de mest missgynnande inom de minst lönsamma sektorerna. Av alla som har en anställning uppskattar ILO att 39 procent lever i extrem fattigdom.

Barnarbete liksom alla former av tvångsarbete är förbjudet, men förekommer, bland annat på grund av bristande resurser hos relevanta tillsynsmyndigheter. 21 procent av barn mellan fem och 14 år utnyttjas i

barnarbete. Det är vanligt att barn blir skickade till släktingar i Monrovia för att få en utbildning, där dock många istället utnyttjas som gatuförsäljare, hemhjälp eller tiggare.

Alla som är anställda i den formella sektorn, med undantag för statsanställda och anställda inom statligt ägda företag, har laglig rätt att ansluta sig till fackföreningar utan att diskrimineras av arbetsgivaren. Vidare finns det lagar som reglerar arbetsituationen för anställda. Sedan 2015 samlas arbetsrelaterade lagar under *The Decent Work Act*. Enligt gällande lag är arbetstiden 48 timmar per vecka, fördelade på sex dagar. Vissa undantag finns. Lagen behandlar också minimilöner (230 amerikanska dollar per månad), betald semester och andra sociala trygghetsregler. Resursbrister gör det svårt att genomföra lagarna och det finns stora svårigheter att inkludera den informella sektorn och därmed majoriteten av arbetskraften.

Liberia har ratificerat sex av ILO:s åtta kärnkonventioner.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Sjukvården i Liberia är undermålig framför allt på landsbygden. Det finns stora brister i sjukvårdssystemet, från primärvård till regionala sjukhus och specialistvård. Krisen är i grunden ekonomisk, men även politisk och organisatorisk. På sjukhusen, liksom generellt i landet, råder kraftig resursbrist, både vad gäller utbildad personal, tillgång till mediciner och till elektricitet.

INCHR rapporterar om sjukhus som inte har haft fungerande matleveranser där patienter har varit utan mat i upp till fyra dagar. Samma rapport redovisar även att den medicinska utbildning som finns inte innehåller undervisning om hälsa i relation till de mänskliga rättigheterna, något som ytterligare kan försämra sjukvården för marginaliserade grupper.

Enligt Världsbanken är medellivslängden 64,7 år för kvinnor respektive 61,9 år för män. Gravida kvinnor saknar ofta tillgång till mödravård, enligt Världshälsoorganisationens (WHO:s) siffror 2016 är mödradödligheten 1072 per 100 000 levande födda och spädbarnsdödligheten 22 per 1000. Enligt Världsbankens preliminära uppgifter är mödradödligheten 2019

högre än föregående år. Tonårsgraviteter är ett stort problem med 34 procent gravida innan 20 års ålder.

Abort är endast lagligt vid särskilda omständigheter som vid fara för kvinnans liv, incest eller våldtäkt. Det krävs två läkarintyg samt ett rättsligt intyg. Detta i kombination med bristande tillgång till sjukvård innebär att möjligheten till säker abort är i princip obefintlig. Sexualundervisningen är begränsad till könssjukdomar och reproduktion. I dagsläget är ämnena tabubelagda. Hiv-prevalensen uppgår till 1,3 till 1,6 procent hos den vuxna befolkningen.

Fattigdom och okunskap om barns näringsbehov leder till kraftig undernäring i stora delar av landet. Undernäring hämmar barns tillväxt och utveckling till den grad att hjärnskador (*stunting*) ibland uppstår; 2018 uppgick detta till 33 procent av alla barn under 5 år (enligt FN:s barnfond Unicef). Trenden är tilltagande.

Rätten till utbildning

Liberia har svårt att garantera rätten till utbildning. Det främsta skälet är resursbrist. Enligt Världsbanken befinner sig utbildningssektorn i kris.

Skolgång är obligatorisk och avgiftsfri från första klass upp till nionde klass, alternativt tills barnet fyllt 15 år. Det är vanligt förekommande att informella avgifter krävs för att betala lärarens löner och driftkostnader. Dessa avgifter hindrar en del barn från att gå i skolan.

Flickor utgör mindre än hälften av alla elever i grundskolan och andelen minskar med tilltagande utbildningsnivå. Tonårsgraviteter är en betydande orsak till att flickor hoppar av skolan. Väsentliga förbättringar har dock skett vad gäller skillnaden mellan pojkar och flickor, särskilt i låg- och mellanstadiet där förhållandet mellan flickor och pojkar mättes till 95 flickor per 100 pojkar. Dock avslutade bara 14 procent av flickor på landsbygden mellanstadiet.

INCHR rapporterar att 93 grundskolor har privatiserats och staten ger budgetstöd till dessa privata institutioner. Det finns oro kring om denna privatisering kommer undergräva förverkligandet av grundläggande utbildning för alla när medel för att stärka offentlig utbildning riktas mot

att subventionera privatutbildning. Det är stor brist på kompetent skolpersonal och majoriteten av landets ca 44 000 lärare är inte utbildade. Kompetensen brister även hos utbildade lärare då lärarutbildningen också är undermålig. I gymnasiet (*senior high school*) går det 48 elever per utbildad lärare.

Många avslutar sin utbildning i förtid. Under ebolakrisen 2014-2015 stängdes många skolor och många elever började arbeta utan att återvända till skolan när Liberia väl förklarades vara fritt från ebola. Skolsystemet har också problem att erbjuda åldersadekvat utbildning; åldersspannet i en klass kan omfatta flera år. Ett utbildningsformat motsvarande folkhögskola saknas, men relativt stora investeringar görs av biståndsgivarna för tekniska- och praktiska yrkesutbildningar.

Läs- och skrivkunnigheten i landet ligger på 32,8 procent för kvinnor och 62,4 procent för män, siffran för den totala befolkningen är 47,6 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Världsbanken uppskattar att drygt 50 procent av liberianerna lever under den nationella fattigdomsgränsen (senaste siffrorna är från 2016), av vilka 1,3 miljoner lever i extrem fattigdom. Efter fredsavtalet 2003 växte Liberias ekonomi snabbt (ca sju procent per år) tack vare höga priser på världsmarknaden för Liberias exportvaror. Dock fick den så kallade tvillingchocken (2014–2015), det vill säga ebolakrisen och fallande råvarupriser, den snabba tillväxten att upphöra. Enligt FN:s livsmedelsprogram (WFP) siffror från 2015 påverkas 16 procent av hushållen av matbrist, inklusive två procent som lider av allvarlig matbrist. För en fjärdedel av liberianska familjer utgör mat mer än 65 procent av familjens totala utgifter. 18 procent av hushållen använde nödstrategier så som tiggeri för att möta livsmedelsbehoven.

Otillräcklig infrastruktur medför stora svårigheter att tillhandahålla rent dricksvatten. Största delen av landsbygdsbefolkningen saknar adekvat sanitet, rapporterar Unicef. Totalt har mindre än tio procent av liberianerna tillgång till säkert dricksvatten och sanitetstjänster vilket ökar förekomsten av infektion, sjukdom och dödfall. Liberia har höga nivåer av diarrésjukdomar, undernäring och kolera.

För skolorna leder bristen på sanitet till spridning av sjukdomar. När det inte finns separata toaletter för flickor och pojkar bidrar det även till att flickor som har börjat menstruera stannar hemma under menstruationen vilket i längden bidrar till att flickor hoppar av skolan.

Tillgången till elektricitet i landet är bland de lägsta i världen. På nationell nivå har tolv procent tillgång till el, men endast tre procent av landsbygdsbefolkningen har elektricitet (16 procent i städerna). Liberias regering strävar efter att 2030 uppfylla en efterfrågan på 300 megawatt till en miljon kunder, vilket skulle förse 70 procent av befolkningen i Monrovia och 35 procent av resten av Liberia med elektricitet. Det finns en betydande produktionspotential i vattenkraftverk, liksom i det västafrikanska elnätet som nu byggs ut, men distributionsnätet är inte tillräckligt utbyggt för att möta efterfrågan och behov i Liberia.

Liberia rankas på plats 181 av 189 länder på UNDP:s index över mänsklig utveckling 2017.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Liberia är ett av världens minst jämställda länder, med placering 154 av 160 på UNDP:s jämställdhetsindex för 2017 (*Gender Inequality Index*).

Våldtäkt är det näst mest rapporterade våldsbrottet i landet. Våldtäkt inom äktenskapet är inte straffbelagt. Enligt en rapport från regeringen rapporterades totalt 2105 fall av könsrelaterat våld, varav vilka 81 procent var sexuellt våld. Av fallen av sexuellt våld var 71 procent av offren flickor under 18 år. Många gånger släpps de som står anklagade för sexuellt och könsbaserat våld på fri fot på grund av bristande bevis eller inofficiella uppgörelser. Avdelningen för skydd av barn och kvinnor inom Liberias poliskår (LNP) rapporterade att ca 50 procent av alla fall av våld i hemmet lades ner på grund av bristande bevisning. Enligt en FN-studie från 2016 leder färre än fyra procent av fallen till fällande domar, något som bidrar till uppfattningen att förövare av sexuellt och könsrelaterat våld åtnjuter straffrihet.

Kampanjer för att öka medvetenheten kring sexuellt våld har genomförts både av regeringen och av internationella organisationer. Under perioden januari till juli 2018 rapporterades 737 fall av våld i hemmet, en ökning med 32 procent från 560 fall samma period 2017. Detta kan vara ett resultat av ökad medvetenhet, mörkertalet tros dock vara stort.

Könsstympning förekommer i vissa delar av Liberia. Givet att ämnet är tabubelagt är det svårt att uppskatta den exakta förekomsten men en studie genomförd av Unicef 2013 uppskattade att så många som 44 procent av kvinnorna genomlidit könsstympning, andelen är högre på landsbygden än i städerna och högst i de norra regionerna.

Det finns ingen lagstiftning som uttryckligen förbjuder könsstympning. En lag mot våld i hemmet (*Domestic Violence Bill*), har antagits av parlamentets två kamrar, men ännu inte undertecknats av president Weah. En föreslagen paragraf mot könsstympning togs bort före antagandet som en kompromiss för att alls få igenom lagen.

Barnets rättigheter

Barn i Liberia är hög grad utsatta för olika typer av exploatering. Unicef beräknar att 90 procent av alla barn i åldrarna 1–14 har upplevt aga i någon form under den senaste månaden. Barnarbete är vanligt förekommande; många barn förväntas bidra till hushållets försörjning. 16 år är lägsta ålder för anställning.

Sexuellt våld och utnyttjande av barn förekommer. Enligt ansvarigt departement inom regeringen (*Ministry of Gender, Children and Social Protection*) rapporteras det fler våldtäkter i åldersgruppen 13–17 år än i någon annan grupp. Många barn utnyttjas sexuellt i utbyte mot pengar, mat, skolavgifter eller betyg (grades for sex).

Föräldralösa barn är särskilt utsatta, även för människohandel. Barnhem existerar, men lider brist på resurser och nödvändig tillsyn, vilket leder till dålig sanitets-, hälso- och mattillgång.

Tidiga äktenskap eller barnäktenskap är vanligt. Enligt Unicef är nio procent av flickorna i landet gifta vid 15 års ålder och 36 procent är gifta innan de fyllt 18 år. Flickor från de fattigaste hushållen samt flickor utan

utbildning gifter sig i större utsträckning tidigare än andra. Den lagliga åldersgränsen för giftermål är 18 år och regeringen har engagerat sig i flera internationella initiativ för att stoppa barnäktenskap.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Enligt liberiansk lag är diskriminering på grund av etnicitet förbjudet. Konstitutionen begränsar dock medborgarskap och rätt att äga mark till svarta med afrikanskt ursprung (*negro descent*). Liberia uppges ha 16 etniska/språkliga grupper. En del av inbördeskonflikterna perioden 1980 till 2003 hade kopplingar till etniska spänningar. Det finns också en konfliktlinje mellan dem som uppfattas som libero-amerikaner, dvs ättlingar till de frigivna slavar som kom till Liberia under 1800-talet och grundade staten Liberia, och de grupper som redan bebodde landet vid libero-amerikanernas ankomst.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Samkönade sexuella aktiviteter är olagliga. Hbtq-personer är utsatta och det finns rapporter om attacker, trakasserier och andra hatbrott. När hbtq-personer uppsöker rättsvårdande instanser har de ofta svårt att få hjälp. Många väljer att inte rapportera brott på grund av stigmatisering och risken att utsättas för våld. Polisens hantering av hbtq-personer har förbättrats något efter att delar av poliskåren blivit utbildade i de mänskliga rättigheterna som sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter.

Hbtq-personer i Liberia diskrimineras också på andra plan. De har större svårigheter att få tillgång till sjukvård, arbete, utbildning och bostäder. Det finns enskilda organisationer som strävar efter att stärka hbtq-personers rättigheter, men även dessa organisationer är utsatta.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Enligt FN:s flyktingkommissariat UNHCR finns för närvarande 8600 registrerade flyktingar i landet utspridda i fyra av Liberias gränsregioner. 600 väntas återvända innan slutet av 2019. Idag finns inga flyktingläger utan UNHCR satsar på samhällen med fasta bostäder där flyktingar och lokalbefolkning bor tillsammans. Landsgränserna är porösa och därför tillhör ofta flyktingarna och lokalbefolkningen samma grupper.

Enligt lag ska icke-liberianer inte få arbetstillstånd för jobb i den formella sektorn som kan utföras av liberianer, men denna lag har inte upprätthållits. UNHCR erbjuder utbildning i småföretagande och jordbruk. I samband med detta ges ett bidrag som successivt betalas ut. Bidraget består av 300 amerikanska dollar men beror på familjens storlek. Regeringen har assisterat vid frivilligt återvändande av flyktingar, främst ivorianer, men det finns också möjlighet för dem att få medborgarskap. UNHCR bistår också till återvändandet, men många vill inte återvända. Regeringen har bistått individer som inte kvalificerar som flyktingar med tillfälligt skydd. Beroende på hur situationen i grannländerna utvecklar sig hoppas UNHCR lämna Liberia om ett par år.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Diskriminering av människor med funktionsnedsättning är olagligt, men förekommer i alla delar av det liberianska samhället. Det är ovanligt att byggnader anpassas till rörelsehindrade. Personer med funktionshinder diskrimineras inom sjukvården där det har rapporterats att sjukvårdspersonal vägrat behandla personer med funktionsnedsättningar. Få barn och ungdomar med funktionshinder har möjlighet att gå i skolan och Liberias universitet saknar resurser att anpassa utbildningen för synskadade. Funktionshindrade personer är också mer utsatta för sexuellt och könsbaserat våld. a

Funktionshindrade har rätt att rösta i allmänna val på lika villkor, men bristen på funktionshindersanpassade vallokaler och relevanta hjälpmedel begränsar i realiteten denna rättighet.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSSTATENS PRINCIPER I LIBERIA

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Liberia. Den svenska strategin för utvecklingssamarbete med Liberia 2016–2020 är rättighetsbaserad och fokuserar på stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, förbättrade möjligheter och

verktyg för människor som lever i fattigdom att förbättra sina levnadsvillkor samt värnandet om mänsklig säkerhet och frihet från våld.

Sverige stödjer reformprocesser med fokus på bland annat offentlig, finansiell styrning samt decentralisering i avsikt att öka tillgången till offentliga tjänster för människor som lever i fattigdom både på landsbygden och i städer.

Sverige arbetar med att stärka de mänskliga rättigheterna bland annat genom uppbyggnad av INCHR. Sverige stödjer även insatser som direkt värnar kvinnors rättigheter, bygger kvinnors ekonomiska kapacitet och möjliggör för kvinnor och flickor att engagera sig inom ledarskap och politik. *Kvinna till Kvinna* är ett exempel på en svensk organisation som är delaktig i arbetet att stärka kvinnors roll i det liberianska samhället.

Sverige arbetar också för minskad korruption och ökad transparens på central och lokal nivå. Stöd utgår för att stärka Liberias kapacitet att öka tillgången till rättvisa; aktörer i det civila samhället stöds för att övervaka processer inom säkerhetsinstitutionerna och rättsväsendet. En öppen miljö där enskilda organisationer effektivt kan arbeta och organisera sig för att fungera som påverkansaktörer och observatörer är en prioritet för svenskt utvecklingsamarbete, likaså förbättrandet av tillgång till sexuell och reproduktiv hälsoinformation för ungdomar. Insatser görs för att förebygga sexuellt och könsbaserat våld och till upprättelse för individer som utsatts.

I den senaste granskningen av Liberia i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige flera rekommendationer kopplade till de mänskliga rättigheterna. Rekommendationerna inkluderar avskaffandet av dödsstraff och att garantera kvinnors och flickors de mänskliga rättigheterna genom att motverka könsrelaterat våld. Sverige rekommenderade även att genomförandet av kvinnlig könsstympning snarast förbjuds. Liberia accepterade rekommendationerna med undantag av den om avskaffandet av dödsstraff.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 2004. Liberia är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt. Det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2005.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 2004. Liberia är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1976.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1984. Liberia är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades 2004.

Konventionen om barnets rättigheter, (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi undertecknades år 2004 men har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2012.

Liberia är inte part till internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED).

1951 års convention angående flyktingars rättsliga ställning, (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1964. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1980.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, (*Rome Statute of the International Criminal Court*) ratificerades år 2004.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights*, ACHPR) ratificerades år 1982. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades 2007.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, ACRWC) ratificerades år 2007.